

Gorkij családos ember volt, amikor összekerült az asszonyommal, és Jaltában élt a feleségével, Katyerina Pavlovnával, a fiával, Makszimmal és a kislányával, Kátyával. Alekszej otthagya őket, csak a legényét, Zahar Vasziljevics Szeliversztovot hozta magával a közös háztartásba. Nem hiszem, hogy az asszonyom rájött volna, hogy beleszerettem a szerelmébe, de ha rájött is, aligha érdekelte. Be akarták biztosítani magukat, hogy a cselédjük nem hagyja el őket ezután sem, így hát engem férjhez adtak Zaharhoz, akit nem szerettem, de becsülettel elviseltem. A forradalmárok pontosan úgy boronálták össze a szolgálkaikat, mint az urak a jobbágyokat, és még büszkéek is voltak magukra, hogy milyen jól bánnak velünk. Szültem Zaharnak egy gyereket, pár év múlva egy napon haltak meg. Soha nem számolták össze, hány százezer embert vitt el nálunk a spanyolnátha. Ha hívő lettem volna, azt gondolhattam volna, hogy a bűnös vágyaim miatt pusztult el a férjem és a fiam, de nem voltam hívő, és a haláluktól sem lettem azzá.

Még nem láttam Alekszejt, amikor már azt hallottam mindenfelől, hogy istenáldotta tehetség. Végre a népből jön valaki. Nagyobb ígéret, mint Dosztojevskij, Tolsztoj, Csehov és Merezskovszkij együttvéve. Az ő személyében a nép kopogtat az orosz irodalom ajtaján. Mit orosz irodalom, a világirodalom ajtaján! Az orosz tespedtségbe végre berobban a XX. század! Ezt hallottam az arisztokratáktól, a demokratáktól, a nagyiparosok feleségeitől, a narodnyikoktól, a kritikusoktól; mindenki boldog volt, hogy végre megjött az, akire vártak.

Az első elbeszélése, amit olvastam, a *Makar Csudra*, buta, kimódolt, romantikus mese, mondtam is Marija Fjodorovának, aki erre azt mondta: nem baj, ír ő még jobbat is. Sok év telt el, mire új Gorkij-művet vettem a kezembe, igaz, a darabjait muszáj volt megnéznem, mert a Művész Színház adta elő őket, amelyben Marija Fjodorovna, az én jótevőm játszott. A másik díva, Olga Knyipper rávetette magát Csehovra, az én asszonyom pedig, hogy le ne maradjon mögötte, rávetette magát Gorkijra. Csehov is tüdőbeteg volt, de már öreg, negyvenéves, Gorkij pedig csak harminc.

Alekszejben minden hamis volt, az is, amit írt, az is, amit mondott, és az is, ahogy öltözködött. Rőt és tömött bajsza volt, a haját középen választotta el és ráfésülte a fülére. Széles karimájú kalap, magas szárú csizma, csizmába gyűrt szürke pantalló, fekete, baloldalt átlósan gombolt, magas nyakú, méretre csináltatott selyem gimnasztyorka, kaukázusi bőrv. Idegenül mozgott a maga kitalálta jelmezben, olyan volt, mint egy módos paraszt, amikor fényképezkedni megy. Mindig meggörnyedt egy kicsit, valahányszor nő mellé került, mintha szégyellné, hogy magas, holott egyáltalán nem volt az, a hajlott háttal keltette ezt a benyomást, játszott a behódolt hímet; be is dőltek neki a nőstények sorra. Pipázott, mahorkát szívott, ivott, énekelt, táncolt, tetszett is a kispolgároknak, az arisztokratáknak és a szociáldemokratáknak, akik mindig lelkipurdalást éreznek az úgynevezett nép iránt, amiről senki sem tudja, micsoda, de a szegények

biztosan beletartoznak. Imádják a magasabb körök ajánrozni a népi bumburnyákokat, és ha az illető óvatos, a szerepét elég jól játssza, és nem sérti meg a polgári etikettet, akár évtizedekig is eldagonyázhat a ráaggatott szerepben, történhet közben bármi, világháború, polgárháború vagy forradalom. Főleg a zsidók imádják a népfikat, és Gorkijjal nagyobb szerencsájük volt, mint a többi orosz iszákossal. Alekszej igazán szerette őket, azt mondogatta, hogy csak a zsidóktól kapott jót ifjan, míg az oroszok ütötték-verték; sose találkoztam még egy ilyen filozemitával.

Amikor először láttam, bizalmatlanul vizslatott körül; csak résnyire nyitotta a szemét, úgyhogy nem is vettem észre azonnal, mennyire kék. Azt rég tudta, hogy a polgárokat könnyedén az ujja köré csavarja, a szolgálkban viszont ellenséget gyanított, a szolgálknak jó a szimatuk, és átlátnak rajta. A nép tényleg gonosz, igaza volt. Én cseléd voltam, tehát ellenség. Soha nem ismertem senkit, aki ennyire gyűlölte volna a népet, amelyből állítólag jött, és amelyet állítólag képviselt. Az volt róla az első benyomásom, hogy nyomakszik, igyekszik, felfelé tör, könyököl, kelletti magát, a képét tenyérbe mászónak találtam, úgy izgett-mozgott, mint egy kurva, hülyeségeket beszélt, és beleszerettem.

Idősebb nőkre hajtott, akik segíthetik a pályán, a kedvükért kamaszos bájt és tartózkodó negélyt varázsolt az arcára, a húsos ajkaira, az előreugró, ősemberi szemöldöke alá. Ha nővel beszélt, elmélyítette a hangját, behi-

zelgőn búgott, ebből tudni lehetett, hogy a nő kell neki. Minden nő kellett ennek a bájjúnárnak. Megfordult a fejében, hogy szólok az asszonyomnak, vigyázzon ezzel a műparaszttal, de aztán nem szóltam, tapasztalt asszony volt az én jótevőm, egész Moszkva a lábainál hevert, milliomosok imádták, éppen Szavva Morozovnak volt a szeretője, aki aztán Alekszej jó barátja lett. Sokszor kísértem el hozzá a palotájába az asszonyomat, utált is Szavva felesége, amíg élt. Szavva mindenben az ellentéte volt Alekszejnek. Hamisságnak a nyomát sem fedeztem fel benne, egyenes, tiszta lélek, noha alulról jött ő is; ami a szívéen, az a száján, magának a cárnak is megmondta a véleményét, és nem győzte a milliomosok szemébe vágni, mennyire aljasok. Nem is kedvelték különösebben. Utálta a cári rendszert, és megvetette Nyugat-Európát, igazából Csehovval kellett volna barátkoznia. Mindent begyűjtött a kopasz tatár fejébe. Volt annyira elképesztő a memóriája, mint Alekszejnek, de sokkal gyorsabban gondolkozott nála, és úgy hadart, hogy néha nem lehetett követni. A pénzszerzés nem szórakoztatta, túlságosan könnyűnek találta, és csak jótékonykodott, ahol értelmét látta. Meg is ölette érte a családja, elégük lett abból, hogy elherdálja az örökségüket, amihez semmivel sem járultak hozzá, aztán persze ráfogták Kraszinnra, aki utoljára járt nála Cannes-ban. Hivatalosan öngyilkos lett.

Tapasztalt asszony volt az asszonyom, mégis belepoty-tyant Alekszej hálójába, vagy inkább fordítva, nem volt elég okos a műparaszt.